

ІГОР ГОНАК

ФОРМИ ПРОЯВУ ЕКОНОМІЧНОГО СУПЕРНИЦТВА КРАЇН У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Розвиток глобальної економіки в 21 столітті створює нові загрози та виклики для розвитку національних економік. Обмеженість ресурсів та пріоритет національних інтересів поглиблює існуючі суперечності в системі міжнародних економічних відносин. Разом з тим, позиціонування країн в глобальному економічному просторі виключно за рахунок конкурентних переваг не завжди забезпечує реалізацію національних економічних інтересів. Саме тому країни застосовують інші форми захисту національних економічних інтересів під впливом низки чинників (як внутрішніх, так і зовнішніх), що формують їхні стратегічні пріоритети. Однією із таких форм є економічне суперництво.

Економічне суперництво в умовах глобалізації – це сукупність політичних, економічних, фінансових, адміністративних, юридичних та інших засобів та методів, спрямованих на досягнення забезпечення національних економічних інтересів, які застосовуються проти фінансово-економічної системи іноземного суб'єкта чи міжнародної організації.

Основними завданнями економічного суперництва країн може бути: завоювання нових ринків; ослаблення чи знищення іноземної економіки; зміна структури економіки країни-суперника; знищення окремих галузей економіки країни-суперника; економічної оборони в умовах недружніх економічних дій країн-суперників.

Формами економічного суперництва є наступні:

1. девальвація валют країн – економічних суперників у боротьбі за експортні ринки;

2. *субсидування експортних товарів для отримання цінових переваг у торгівлі із країною-суперником на внутрішніх та зовнішніх ринках:* а) надання податкових пільг при експорті; б) зниження тарифів на внутрішнє залізничне, трубопровідне та інше транспортування; в) надання пільгових умов страхування; г) надання позик за ставкою, нижчою ринкової;

3. *торгівельно-економічні війни:*

а) ембарго: на експорт чи імпорт зброї та товарів і комплектуючих подвійного призначення; на експорт із країни-ворога товарів із високою частиною доданої вартості; на експорт із країни-ворога бюджетоутворюючих сировинних товарів; на імпорт важливих сировинних товарів для економіки країни-суперника; на експорт чи імпорт високотехнологічної продукції;

б) заборона транзиту товарів у третій країні для країни-противника по власній території та території країн-союзників та намагання контролювати зовнішню торгівлю країни-суперника;

в) повний розрив торгівельних стосунків із країною-суперником, в тому числі й денонсація підписаних та ратифікованих договорів про вільну торгівлю між країнами-суперниками або саботаж виконання двосторонніх торгівельно-економічних угод без їх юридичної денонсації;

г) промисловий шпіонаж: переманювання за кордон чи викрадення провідних науковців; викрадення об'єктів інтелектуальної власності; інші аспекти промислового шпіонажу; використання піратської інтелектуальної продукції, виробленої країною-суперником;

д) перешкоджання розвитку торгівельно-економічних стосунків країни-суперника з іншими учасниками зовнішньої торгівлі;

е) стимулювання виключення економічного суперника із міжнародних торгових організацій;

4. *економічна експансія:* боргова кабала; приватизація суб'єктами країни-суперника найважливіших (наприклад, нафтопереробних) підприємств, високотехнологічних підприємств та підприємств-монополістів (газотранспортних, житлово-комунальних, електрогенеруючих та інших); відкриття та купівля банків у країні-супернику для контролю над фінансовими потоками та акумуляції депозитів громадян;

5. *жорсткий протекціонізм:* тарифні бар'єри; експортні квоти та інші нетарифні обмеження; експортні субсидії та інша підтримка державою експорту; інструменти валютної політики;

6. *військово-політичний вплив на економічну сферу:*

а) економічна підтримка сепаратистських регіонів у країнах-суперниках;

б) стимулювання корупції у вищих ешелонах влади та збагачення за допомогою корупційних схем у країні-супернику (наприклад, газова корупція у російсько-українських відносинах);

в) «зрощення» олігархічних кланів у країні-супернику, які, у свою чергу, контролюють основні сектори економіки та політичні процеси в країні;

г) припинення постачання сировинних ресурсів для блокування роботи стратегічно-важливих підприємств;

д) антидемпінгові розслідування, які гальмують експортні потоки;

е) зловживання стандартами та фітосанітарними нормами виробництва товарів;

є) бойкот товарів країни-суперника як спосіб оборонної стратегії.

Разом з тим, основними негативними наслідками від економічного суперництва вважаємо наступні: втрата зовнішніх ринків збуту продукції; зростання бюджетних видатків і безробіття; зниження конкурентоспроможності продукції; обмеження міжнародної торгівлі; переформатування усталених зовнішньоекономічних зв'язків.

Для мінімізації негативних наслідків економічного протистояння між країнами як суб'єктами зовнішньоекономічних відносин важливими є наступні заходи: підвищення міжнародної конкурентоспроможності продукції; переорієнтація експорту з сировини на готові товари з високою доданою вартістю та розробляти високотехнологічну унікальну продукції; ефективно використовувати інструменти захисту національних інтересів, дозволені СОТ; переорієнтація на нові ринки збуту; диверсифікація закупівлі сировинних ресурсів за кордоном; впровадження новітніх технологій видобутку і отримання енергоресурсів тощо.

Таким чином, економічне протистояння країн приводить до негативних наслідків для національних економік, проте країни мають достатньо інструментів для їх мінімізації та попередження торгівельно-економічного протистояння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Безрукова Н. В., Василенко М. В. Світові торгівельні війни: особливості та наслідки // Н. В. Безрукова, М. В. Василенко / Ефективна економіка. – 2015. – № 6. Електронний ресурс: [режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4153>].

2. Резнікова Н. В. Економічна експансія в умовах становлення нового каркасу міжкраїнової взаємодії / Н. В. Резнікова // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. – К. : КНУ ім. Тараса Шевченка. Ін-т міжнар. відносин, 2012. – Вип. 111 (Ч. 2). – С. 90–100.

3. Леденева М. В. Геоэкономическая политика в условиях глобального перераспределения национальных богатств: защита и наступление / М. В. Леденева // Известия Волгоградского государственного технического университета: меж-вуз. сб. науч. ст. № 16 (Серия «Актуальные проблемы реформирования российской экономики (теория, практика, перспектива)». – Вып. 14). – Волгоград: ВолгГТУ, 2012. – С. 23–29.

4. Чекмарев В. В. Меняющаяся социальность: контуры экономики / В. В. Чекмарев // Регионы в условиях неустойчивого развития : материалы международной научн. конф. «Регионы в условиях неустойчивого развития» (Шарья – Кострома, 1–3 ноября 2012г.) : в 2 т. – Т. 2. – Кострома: КГУ им. Н. А. Некрасова, 2012. – С. 206–220.

5. Hufbauer G. *Economic Sanctions Reconsidered* / G. C. Hufbauer, J. J. Schott, K. A. Elliott, B. Oegg. – Washington D. C. : Peterson Institute, 2007. – 233 p. – P. 3. – Цит. за: Седляр Ю. О. Теоретичні засади дослідження економічних санкцій як інструменту зовнішньої політики держави / Ю. О. Седляр // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 131. Вип. 118. Політологія. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – С. 152–156.